

Uskonnon, elämänkatsomustiedon ja katsomuskasvatuksen sekä juhlien ja uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen Uudenkaupungin esi- ja perusopetuksessa

Opetus- ja kasvatustalautakunta 29.03.2023 § 19
1386/12.00.01/2023

Valmistelija: Opetustoimenjohtaja Arja Kitola
etunimi.sukunimi(ät)uusikaupunki.fi

Uudenkaupungin esi- ja perusopetuksessa arvostetaan opetussuunnitelman mukaisesti oman maan kulttuuriperintöä sekä kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Opetuksen ja toiminnan tavoitteena on kehittää oman ja muiden kulttuuriperinteiden tuntemusta sekä yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta. Esi- ja perusopetuksessa tutustutaan aktiivisesti erilaisiin kulttuureihin ja kulttuuritraditioihin sekä kulttuuriin ja uskonnollisiin tapoihin ja niistä keskustellaan aktiivisesti ja rakentavasti. Oppilaita ohjataan erilaisuuden kunnioittamiseen sekä uskontojen ja kulttuurien väliseen kunnioitukseen ja luottamukseen. Koulu ja päiväkotijärjestävät mahdollisuuksia keskustella erilaisista kulttuurisista tavoista ja niiden taustoista sekä harjoittaa oman uskontonsa mukaisia tapoja, juhlia ja traditioita.

Uskonnollinen suvaitsevaisuus on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa tunnustetaan perustuslain mukainen uskonnon harjoittamisen vapaus sekä kunnioitetaan erilaisten vakaumusten mukaista toimintaa. Koulu ja päiväkotijärjestävät lapsen oikeuden positiiviseen uskonnonvapauteen eli oikeuden omaan uskontoon ja sen harjoittamiseen. Kenenkään ei tarvitse osallistua uskonnon harjoittamiseen oman vakaumuksensa vastaisesti. Oikeus kieltäytyä uskonnon harjoittamisesta perustuu negatiiviseen uskonnon vapauteen eli oikeuteen kieltäytyä uskonnosta.

Esi- ja perusopetuksessa järjestetään uskonnon, elämänkatsomustiedon ja katsomuskasvatuksen opetusta sekä koulun yhteisiä juhlia Opetushallituksen syksyllä 2022 päivitetyn ohjeistuksen mukaisesti seuraavasti:

1. Uskonnon, elämänkatsomustiedon ja katsomuskasvatuksen opetus

Opetuksen järjestäjä on velvollinen järjestämään sen Suomessa rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan mukaista opetusta, johon oppilaiden enemmistö kuuluu. Tähän opetukseen voivat osallistua huoltajan pyynnöstä myös muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat tai niihin kuulumattomat oppilaat riippumatta siitä onko elämänkatsomustiedon tai uskonnon eri oppimäärien opetusta tarjolla.

Vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään ortodoksisen uskonnon opetusta. Vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomille oppilaille, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, opetetaan elämäkatsomustietoa. Kolmen oppilaan vähimmäismäärä lasketaan ottaen huomioon kaikki koulut ja niiden oppilaat. Opiskelun jo aloittaneiden opetus hoidetaan kuitenkin perusopetuksen loppuun saakka, vaikka opetusryhmän koko pieninisi alle kolmen. Opetusryhmiin voi kuulua useiden eri vuosiluokkien oppilaita ja opetus voidaan antaa muussa kuin oppilaan omassa koulussa. Tällöin opetuksen järjestäjä vastaa oppilaan kulkemisesta toiseen kouluun. Opetus voidaan järjestää myös etäyhteyksin kunhan oppilaan turvallisuudesta ja valvonnasta huolehditaan.

Muuhun uskonnonvapauslaissa tarkoitettuun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuin evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluville oppilaille, jotka eivät osallistu enemmistön uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos heidän huoltajansa sitä pyytävät ja kolmen oppilaan vähimmäismäärä täyttyy. Vähimmäisoppilasmäärää laskettaessa ei oteta huomioon niitä oppilaita, joiden huoltajat eivät ole pyytäneet opetuksen järjestämistä. Oppilaiden tulee olla kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan jäseniä tai opetettavan uskonnon tulee oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastata hänen uskonnollista katsomustaan. Koulu voi tarvittaessa pyytää oppilaan huoltajalta luotettavan selvityksen uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä taikka oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan vastaavuudesta opetettavan uskonnon kanssa.

Jos oppilas ei osallistu enemmistön uskonnon eikä elämäkatsomustiedon opetukseen ja jos oppilaan omaa uskontoa ei opeteta, oppilaalle järjestetään muuta opetusta taikka ohjattua toimintaa.

Oppilas voi osallistua koulun järjestämän muun opetuksen tai ohjatun toiminnan sijasta oman uskonnollisen yhdyskuntansa antamaan opetukseen. Tällöin oppilaan saaman kouluopetuksen tuntimäärä voi alittaa perusopetusasetuksessa säädetyn opetuksen kokonaistuntimäärän. Huoltajan tulee toimittaa koululle selvitys oppilaan jäsenyydestä asianomaisessa uskonnollisessa yhdyskunnassa ja osallistumisesta koulun ulkopuoliseen opetukseen. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Uskonnon opetukseen sisältyy olennaisena osana oman uskonnon tuntemus sekä perehtyminen uskonnonharjoittamisen muotoihin ja tapoihin. Tutustuminen rukouksiin, virsiin ja uskonnollisiin toimituksiin on osa uskonnon opetusta. Esimerkiksi tutustumiskäynti kirkkoon tai moskeijaan taikka uskonnollisen tilaisuuden seuraaminen siihen osallistumatta, ei ole uskonnollinen tilaisuus,

vaan osa opetusta. Uskonnollisia tiloja voidaan käyttää oppimisympäristöinä myös muussa yhteydessä kuin osana katsomusopetusta, esimerkiksi kulttuuriperinnön, taiteen, arkkitehtuurin ja historian näkökulmasta.

Esiopetuksessa opetus on eheytettyä ja katsomuskasvatuksen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnäolevat uskonnot ja katsomukset. Kasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Opetuksen tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään erilaisia perinteitä, tapoja ja käsityksiä.

2. Yhteisten juhlien järjestäminen

Juhlatraditiot ja perinteet ovat erittäin tärkeä osa suomalaista kulttuuria ja identiteetin kehittymistä. Juhlaperinteet ja niihin liittyvät tapahtumat ovat osa opetussuunnitelman mukaista toimintaa, johon oppilaiden tulee osallistua. Perinteiset juhlat kuten joulujuhla, itsenäisyyspäiväjuhla sekä kevätjuhla ovat kaikille oppilaille yhteisiä tapahtumia. Nämä juhlat eivät voi olla uskonnollisia tilaisuuksia eikä niille järjestetä vaihtoehtoisia tilaisuuksia. Juhliin voi sisältyä myös joitakin uskontoon viittaavia elementtejä ilman, että tilaisuudessa on kysymys uskonnon harjoittamisesta. Esimerkiksi osana juhlaa joulukuvaelma tai yksittäisen virren laulaminen ei ole uskonnon harjoittamista, vaan suomalaiseen kulttuuriperinteeseen tutustumista ja kulttuuriperinnön vaalimista. Myöskään koulun juhlan järjestäminen kirkossa ei sellaisenaan tee tilaisuudesta uskonnollista. Tarkkaa rajaa uskontoon viittaavien elementtien sallitulle määrälle koulun yhteisissä juhlissa ei voida antaa, vaan asia jää kunkin koulun harkittavaksi. Harkinnassa tulee kiinnittää huomiota juhlasta muodostuvaan kokonaisuuteen ja uskonnollisten elementtien osuuteen siinä. Koulun juhlien järjestelyissä ja juhlapaikan valinnassa tulee pyrkiä siihen, että etteivät järjestelyt rajaa ketään jäämään pois juhlasta vakaumukseen liittyvien syiden vuoksi.

3. Uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen

Opetushallituksen ohjeen mukaan opetuksen järjestäjä voi päättää, järjestetäänkö esi- ja perusopetuksen yhteydessä uskonnollisia toimituksia, kuten jumalanpalveluksia, uskonnollisia päivänavauksia tai muuta sisällöltään uskonnollista toimintaa. Uskonnolliset tilaisuudet sisältävät uskonnon harjoittamista, johon kukaan ei ole velvoitettu osallistumaan omantuntonsa vastaisesti. Vapaus olla osallistumatta on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä.

Uskonnollisille tilaisuuksille järjestetään aina vaihtoehto, joka on tavoitteiltaan ja sisällöltään mahdollisimman samankaltainen kuin uskonnollinen tapahtuma. Tilaisuudet järjestetään siten, että niihin osallistuminen ei millään tavalla leimaa oppilasta tai aiheuta hänelle haitallisia seuraamuksia. Uskonnolliset ja niille vaihtoehtoiset

tilaisuudet järjestetään erillään muusta toiminnasta, jotta oppilas voi valita mihin tilaisuuteen hän osallistuu.

Uskonnollisten tilaisuuksien suunnittelemista varten nimettiin työryhmä, johon kuului opettajaedustaja jokaisesta koulusta, varhaiskasvatusjohtaja sekä seurakunnan ja kaupungin kulttuuritoimen edustajat.

4. Tiedottaminen

Koulun tulee suunnitella uskonnon opetuksen ja uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen siten, että toiminnan luonne on selvä oppilaille, huoltajille, henkilökunnalle ja yhteistyökumppaneille. Tiedotettaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että oppilaat ja huoltajat ymmärtävät, onko kysymys oppiaineen opetuksesta, uskonnollisesta tilaisuudesta vai jostakin muusta tilaisuudesta. Jokaisella oppilaalla on huoltajan ilmoituksesta oikeus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen. Tiedottamisen tulee olla riittävää ja oikea-aikaista.

Koulujen tulee tehdä kotien kanssa rakentavaa yhteistyötä niin, että oppilaiden ja huoltajien on mahdollista tuoda esille maailmankatsomukselliset näkökulmat. Mahdollisiin ristiriitatilanteisiin tulee suhtautua kunnioittavasti ja niiden selvittämiseen tulee etsiä rakentavia ratkaisuja.

Esittelijä:

Opetustoimenjohtaja Arja Kitola

Päätösehdotus:

1. Opetus- ja kasvatustalautakunta päättää merkitä tiedoksi Opetushallituksen ohjeet uskonnon, elämäntutkimustiedon ja katso-muskasvatuksen järjestämisestä.
2. Lisäksi opetus- ja kasvatustalautakunta päättää merkitä tiedoksi Opetushallituksen ohjeet koulun yhteisten juhlien järjestämisestä.
3. Edelleen opetus- ja kasvatustalautakunta päättää uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä ja tiedottamisesta seuraavaa:
 - a) Esi- ja perusopetuksessa järjestetään lukuvuoden aikana kaksi yhteistä uskonnollista tilaisuutta, jotka ovat adventtihartaus ja pääsiäisjumalanpalvelus. Näille tapahtumille järjestetään vaihtoehdotiset tilaisuudet, jotka ovat luonteeltaan ja tavoitteeltaan mahdollisimman samankaltaisia kuin uskonnollisessa tilaisuudessa. Vaihtoehdotiset tilaisuudet järjestetään kaikkien koulujen oppilaille suurin piirtein samanlaisina. Vaihtoehdotiset tilaisuudet valmisteleerikseen nimetty työryhmä.
 - b) Esiopetusyksiköt ja koulut voivat itse päättää muista uskonnollisista tilaisuuksista.

Yksiköt järjestävät itse näille tilaisuuksille vaihtoehtoisen toiminnan, joka on luonteeltaan mahdollisimman samankaltainen kuin uskonnollinen tilaisuus.

- c) Jokaisella oppilaalla on huoltajan ilmoituksesta oikeus olla osallistumatta uskonnon harjoittamiseen. Kaikki uskonnolliset tilaisuudet ja niille vaihtoehtoiset tilaisuudet kirjataan koulun / päiväkodin lukuvuosisuunnitelmaan. Lisäksi tilaisuuksista tiedotetaan erillisillä tiedotteilla, joista käy selvästi ilmi tilaisuuden luonne ja sisältö. Tiedon tulee saavuttaa oppilaat ja huoltajat riittävän ajoissa ja huoltajalla tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus ilmoittaa oppilaan osallistumisesta tapauskohtaisesti. Jos huoltaja ei tee ilmoitusta, koulun tulee kuulla oppilaan omia mielipide ja toimia sen mukaisesti. Jos oppilaan ja hänen huoltajansa mielipide poikkeaa toisistaan, koulu päättää oppilaan etu huomioon ottaen kumman näkemyksen mukaan toimitaan.

Päätös: Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.
